

BOEKINGSSCHEMA RIOLERINGSFONDS FLUVIUS

I. De distributienetbeheerders en het rioolbeheer in Vlaanderen

a) Situering

In toepassing van Europese regelgeving zijn de activiteiten op de energiemarkt opgedeeld in 3 rollen: productie/verkoop, transport en distributie. Actoren mogen slechts 1 rol opnemen. De distributie is toevertrouwd aan distributienetbeheerders (DNB's).

Tot voor kort bestond het Vlaamse energiedistributielandchap uit 2 soorten DNB's: de publieke en de gemengde. De publieke DNB's hadden enkel lokale besturen als deelgenoot. De gemengde DNB's hadden daarnaast ook Electrabel als deelgenoot. Elke soort verenigde zich in een groep met een gemeenschappelijke werkmaatschappij voor de volledige groep. De publieke DNB's verenigden zich in Infrac met als werkmaatschappij Infrac CVBA, de gemengde in Eandis met als werkmaatschappij Eandis System Operator CVBA.

De gemengde DNB's beperkten hun activiteiten tot de distributie van energie en aan energie gerelateerde diensten, terwijl de publieke DNB's ook andere activiteiten zoals rioolbeheer ontwikkelden. Soms in de schoot van de DNB zelf, soms via een apart intergemeentelijk samenwerkingsverband (bijv. Riobra).

Ingevolge de liberalisering van de energiemarkt mocht Electrabel niet verder participeren in de DNB's. Eind 2014 moesten de lokale besturen de aandelen van Electrabel in de gemengde DNB's overnemen, zodat die in de praktijk daardoor ook zuiver publieke DNB's werden.

Het wegvallen van dat bestuurlijke verschil maakte de weg vrij voor een grondige hertekening van het landschap van de DNB's. Die hertekening begon midden 2018 met de fusie van de 2 werkmaatschappijen (Infrac cvba en Eandis System Operator cvba) tot Fluvius System Operator cvba. Daarna werden nog een aantal reorganisaties doorgevoerd bij de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zelf, zoals de fusie van de Limburgse DNB's (Interaqua, Intermedia en Interenerga) tot Fluvius Limburg en de oprichting van Fluvius Antwerpen (fusie van Iveg, Imea en Integan). De Fluvius-groep bestaat op ogenblik uit 11 DNB's (Fluvius Antwerpen, Fluvius Limburg, Fluvius West, Gaselwest, Imewo, Intergem, Iveka, Iverlek, PBE, Riobra en Sibelgas) en de gezamenlijke werkmaatschappij Fluvius System Operator CVBA.

b) Het rioolbeheer in Vlaanderen

Het transport, de inzameling en de zuivering van afvalwater in Vlaanderen is een gemengde verantwoordelijkheid van burgers, gemeenten en het Vlaams Gewest. Via Aquafin zorgt het Gewest voor de inzameling en zuivering. Aquafin bouwt daartoe collectoren en zuiveringsstations. De gemeenten moeten instaan voor het transport van het afvalwater. Het aanleggen en onderhouden van rioleringen is daarom een taak van de gemeenten. Afvalwater van woningen die niet aansluitbaar zijn op het rioleringsnet moet gezuiverd worden in een

individuele behandelingsinstallatie voor afvalwater (IBA) vooraleer het te lozen in een gracht of in een waterloop.

Sommige gemeenten staan ook (gedeeltelijk) in voor kosten op privaat terrein (bv. aanleg en onderhoud van IBA's, afkoppelingswerken, ...) of kennen daarvoor subsidies toe. De financiering van deze activiteiten gebeurt vanuit 2 bronnen: de saneringsbijdragen en -vergoedingen en de subsidies van de Vlaamse overheid via de Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM).

Sommige gemeenten staan zelf in voor hun rioolbeheer, andere doen dat via een IGS (een waterdistributiemaatschappij, een IGS specifiek opgericht voor het rioolbeheer of een IGS dat ook andere dan aan water gerelateerde activiteiten uitoefent zoals de DNB's). In het kader van de verdere integratie en harmonisering van de groep biedt Fluvius deze activiteit nu ook aan in de schoot van de DNB's die voorheen tot de Eandisgroep behoorden.

De werkwijze is gelijklopend voor alle DNB's:

- de gemeenten dragen hun rioleringen over aan Fluvius;
- ze ontvangen daarvoor een vergoeding (onder de vorm van aandelen en/of een deel in cash);
- ze dragen ook de saneringsbijdragen en -vergoedingen en de subsidies van de VMM over;
- daarmee staat Fluvius in voor de aanleg en het onderhoud van rioleringen;
- voor zover mogelijk legt Fluvius daartoe fondsen aan;
- zijn die fondsen ontoereikend, dan moeten de gemeenten bijkomend financieren of doet Fluvius een beroep op leningen.

Deze nota is daarom nuttig voor alle gemeenten die hun rioolbeheer hebben toevertrouwd aan een DNB¹.

II. Het rioleringsfonds

a) Inhoud van het rioleringsfonds

In 2005 en 2006 werden de gemeentelijke saneringsbijdrage (op drinkwater geleverd door een waterdistributiemaatschappij) en de gemeentelijke saneringsvergoeding (op eigen waterwinning) ingevoerd om bij te dragen aan de financiering van de verdere uitbouw en de exploitatie van de waterafvoer- en waterzuiveringsinfrastructuur.

Het Drinkwaterdecreet² bepaalde dat de bijdragen op gemeentelijk vlak bestemd waren voor de gemeentelijke saneringsverplichting. Die verplichting werd verduidelijkt met de omzendbrief LNE

¹ In de praktijk bestaan er beperkte toepassingsverschillen tussen de DNB's, soms zelfs in de schoot van een DNB. Zo is het mogelijk dat het rioolbeheer van bepaalde gemeenten in de schoot van een DNB gesolidariseerd is, terwijl het voor andere gemeenten in die DNB op individuele basis gebeurt. Dat doet geen afbreuk aan het gegeven dat elke gemeente individuele relaties heeft met de DNB en de basisregelingen identiek zijn voor alle DNB's.

² Zie artikel 16bis, §3 van het decreet van 24 mei 2002 betreffende water bestemd voor menselijke aanwending.

2013/2. Bij de samenvoeging van het Drinkwaterdecreet en het decreet van 18 juli 2003 op het integraal waterbeleid tot het Waterwetboek is die bepaling overgenomen³.

Om te waarborgen dat alle gelden die de DNB ontvangt via de saneringsbijdrage en -vergoeding, effectief besteed worden aan afvalwater-gelieerde activiteiten bestaat er in de schoot van de DNB's een rioleringsfonds. De DNB's kennen op individuele basis rechten toe aan de gemeenten en boeken daartoe een kost en een schuld op korte termijn t.a.v. de individuele gemeenten.

Naast het waarborgen van de correcte aanwending van die middelen heeft de aanleg van het rioleringsfonds ook een fiscale reden. Voor de DNB's vormen ze fiscaal aftrekbare kosten.

Vanuit beide oogpunten geldt dat de gemeenten die middelen enkel mogen aanwenden voor uitgaven in het kader van het rioolbeheer. In de praktijk worden ze gebruikt voor de financiering van:

- het niet-gesubsidieerde gedeelte van rioleringswerken of rioleringswerken die niet prioritair in aanmerking komen voor subsidies van de Vlaamse overheid;
- het deel van de wegenwerken ten laste van de gemeente bij gemengde projecten;
- gemeentelijke werkingssubsidies aan inwoners voor afvalwater (bv. voor afkoppelingswerken, aanleg IBA's, ...);
- gemeentelijke werkingskosten voor afvalwater, zoals beheer en onderhoud van grachten door eigen personeel of via derden.

De middelen komen uiteindelijk toe aan de gemeente, en daarom moeten ze budgettair verwerkt worden. De gemeente boekt hiervoor een opbrengst t.o.v. een vordering op korte termijn. Tot zo lang de middelen niet effectief aangewend worden, blijven ze in het rioleringsfonds, en dus geboekt als schuld bij de DNB en als vordering bij de gemeente.

b) Boekhoudkundige verwerking van het rioleringsfonds

De gemeente verwerkt de transacties in het kader van dat fonds in haar boekhouding als volgt:

1. De toekenning aan de gemeente

De Raad van Bestuur van de DNB kent een bedrag toe aan de gemeente, "rioleringsfonds" genoemd.

BOEKING

Debet MAR 4160 "Andere operationele vorderingen uit niet-ruiltransacties" (vordering op de DNB)

@ Credit MAR 745/7 "Andere operationele opbrengsten" (aanrekening opbrengst)

2. De aanwending door de gemeente

De gemeente kiest autonoom, binnen de statutaire en reglementaire afspraken met de DNB, voor welke uitgaven ze het rioleringsfonds aanwendt.

³ Zie de artikels 4.3.1.1.1., §2 (saneringsbijdrage) en 4.3.1.2.1., §1 (saneringsvergoeding) van het decreet van 18 juli 2003 op het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018.

2.1. Financiering van het niet-gesubsidieerde gedeelte van rioleringswerken of van rioleringswerken die niet prioritair in aanmerking komen voor subsidies van de Vlaamse overheid

BOEKING

De gemeente heeft haar rioleringen overgedragen aan de DNB. De investeringen in rioleringen zijn investeringen van de DNB. De bijdrage van de gemeente in die investeringen is een investeringssubsidie:

Debet MAR 664 "Toegestane investeringssubsidies" (aanrekening investeringssubsidie)

@ Credit MAR 489 "Overige schulden uit niet-ruiltransacties"

De vereffening gebeurt via een vrijwillige schuldvergelijking tussen beide partijen:

Debet MAR 489 "Overige schulden uit niet-ruiltransacties"

@ MAR 4160 "Andere operationele vorderingen uit niet-ruiltransacties" (vordering op de DNB)

2.2. Financiering van gemeentelijke investeringen in wegenwerken bij gemengde projecten⁴

BOEKINGEN

Dit deel van de wegenis is eigendom van de gemeente. De aannemer factureert aan de gemeente en de gemeente betaalt hem:

Debet MAR 224 "Wegen" en/of MAR 225 "Andere infrastructuur betreffende de wegen" (aanrekening investeringsuitgave)

@ Credit MAR 440 "Leveranciers" (schuld ten opzichte van de aannemer)

Op basis van de eindstaat van de werken vordert de gemeente de in aanmerking komende kosten terug van de DNB. Die betaalt deze vordering met de middelen uit het rioleringsfonds:

Debet MAR 55 "Kredietinstellingen" (ontvangst vanwege de DNB)

@ Credit MAR 4160 "Andere operationele vorderingen uit niet-ruiltransacties" (afboeking vordering op de DNB)

2.3. Financiering van gemeentelijke subsidies inzake afvalwater

Bij de realisatie van rioleringen moeten er vaak werken gebeuren op privaat terrein om te zorgen voor een gescheiden afvoer van regenwater en afvalwater, de zgn. afkoppelingswerken. Sommige DNB's kennen daarvoor subsidies toe aan de natuurlijke personen die de kosten van de afkoppeling hebben gedragen. Die subsidies worden betaald met eigen middelen van de DNB.

⁴ Gemengde projecten zijn projecten waarin naast de rioleringswerken ook wegeniswerken ten laste van de gemeente gebeuren.

Daarnaast kennen sommige gemeenten daarvoor aan betrokkenen ook subsidies toe. Ze doen dat op basis van een eigen subsidiereglement, al of niet aanvullend op de subsidie van de DNB.

BOEKINGEN

De gemeente kent subsidies toe aan de personen die de afkoppelingswerken hebben betaald:

Debet MAR 6496/9 “Andere specifieke werkingsubsidies” (aanrekening gemeentelijke subsidie)

@ Credit MAR 489 “Overige schulden uit niet-ruiltransacties” (schuld ten opzichte van de begunstigde van de subsidie)

De gemeente vordert de toegekende subsidies terug van de DNB die ze betaalt met middelen uit het rioleringsfonds:

Debet MAR 55 “Kredietinstellingen” (ontvangst vanwege de DNB)

@ MAR 4160 “Andere operationele vorderingen uit niet-ruiltransacties” (afboeking vordering op de DNB)

2.4. Financiering van gemeentelijke werkingskosten inzake afvalwater (bv. ruimen grachten)

In sommige gevallen staat de gemeente zelf nog in voor beperkte taken in het kader van het beheer van afvalwater.

BOEKINGEN

De gemeente stelt autonoom een aannemer aan voor onderhoud van de rioleringen of laat dit uitvoeren door eigen personeel:

Debet MAR 61/62 “Diensten, leveringen” / “Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen” (aanrekening gemeentelijke exploitatiekosten)

@ Credit MAR 440 “Leveranciers” en/of MAR 45 “Schulden m.b.t. bezoldigingen en sociale lasten” (schuld ten opzichte van de aannemer/leverancier of het eigen personeel)

De gemeente betaalt de aannemer of haar personeel en vordert de gemaakte kosten terug van de DNB. De DNB betaalt terug met middelen uit het rioleringsfonds:

Debet MAR 55 “Kredietinstellingen” (ontvangst van de DNB)

@ Credit MAR 4160 “Andere operationele vorderingen uit niet-ruiltransacties” (afboeking vordering op de DNB)

3. Situatie einde boekjaar

Als de middelen uit het rioleringsfonds niet volledig zijn aangewend op het einde van het boekjaar blijft de vordering t.a.v. de DNB (gedeeltelijk) open staan en vertoont de MAR 4160 “Andere operationele vorderingen uit niet-ruiltransacties” op 31 december van het boekjaar een debetsaldo.

De MAR 4160 “Andere operationele vorderingen uit niet-ruiltransacties” fungeert als een rekening-courant t.a.v. de DNB. Om deze reden is het raadzaam om daarvoor een specifieke subrekening van deze MAR te gebruiken. Dat verhoogt de transparantie en de mogelijkheden voor opvolging en afstemming op de rapportering van de DNB.

De verplichting tot aanwending van deze middelen voor uitgaven in het kader van het rioolbeheer wordt als volgt opgenomen in de klasse 0:

Debet MAR 094/9 “Andere rechten en verplichtingen”

@ Credit MAR 094/9 “Andere rechten en verplichtingen”

III. Het investeringsfonds van de DNB's voor rioleringen

Investerings in rioleringen worden door de Vlaamse overheid gesubsidieerd. Dat gebeurt volgens een prioriteitenlijst die is opgemaakt op basis van een kosten-batenanalyse die een maximale zuivering van vuilvracht tegen de laagst mogelijke kostprijs beoogt. De subsidies bedragen 75% van de kosten van de aanleg. De overige 25% van de kosten zijn voor rekening van de rioolbeheerder (DNB).

Om die 25% te financieren werken de DNB's met een cascadesysteem:

- met eigen middelen;
- met investeringssubsidies verstrekt door de gemeenten;
- met leningen.

De eigen middelen bestaan uit een (gedeeltelijke) reservering van het batig saldo van de activiteit rioolbeheer. Die reservering maakt deel uit van de resultaatsverwerking in de jaarrekening van de DNB's die wordt goedgekeurd door de algemene vergadering. In uitvoering van een fiscale rulling leggen ze fiscaal vrijgestelde reserves aan, die alleen mogen worden aangewend voor de financiering van het deel van de investeringen in rioleringen dat de Vlaamse overheid niet subsidieert

Vanuit die invalshoek kwalificeren de DNB's die reserves als een investeringsfonds binnen hun eigen vermogen. Ze nemen dat bedrag wel op in de confirmatie van de deelnemingen die ze aan de deelgenoten bezorgen, maar het blijven middelen van Fluvius⁵. De gemeente kan daarvoor geen vordering op Fluvius inschrijven in haar boekhouding, maar verwerkt die reserves als een herwaardering van haar deelneming in Fluvius. Ze kan daar ook melding van maken in de toelichting van de jaarrekening.

-oOo

⁵ De DNB wendt die middelen in principe niet uitsluitend aan voor investeringen die de DNB doet op het grondgebied van de desbetreffende gemeente, behalve in die gemeenten waar het rioolbeheer niet gesolidariseerd is.